

DREPTURILE VICTIMELOR INFRAȚIUNILOR

I. ASPECTE GENERALE

1.1. ASPECTE PRIVIND PROCESUL PENAL

- Dreptul de a primi informații de la primul organ judiciar la care se prezintă

Dacă ați fost victima unei infracțiuni, aveți dreptul de a primi o serie de informații încă de la primul contact cu un organ judiciar.

Potrivit prevederilor Codului de Procedură Penală, organele judiciare sunt:

- organele de cercetare penală;
- procurorul;
- judecătorul de drepturi și libertăți;
- judecătorul de cameră preliminară;
- instanțele judecătorești.

Astfel, primul organ judiciar la care vă prezentați (poliție, parchet) are obligația de a vă aduce la cunoștință următoarele aspecte:

- ✓ tipul de sprijin pe care îl puteți primi și din partea cui, inclusiv, în cazul în care este relevant, informații de bază privind accesul la asistență medicală, orice tip de asistență specializată, inclusiv asistență psihologică și cazare alternativă;
- ✓ organul de urmărire penală la care puteți face plângere;
- ✓ dreptul la asistență juridică și instituția unde vă puteți adresa pentru exercitarea acestui drept;
- ✓ condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite;
- ✓ drepturile procesuale ale persoanei vătămate și ale părții civile;
- ✓ condițiile și procedura pentru a beneficia de dispozițiile Codului de procedură penală privind protecția persoanei vătămate și a părții civile, precum și de dispozițiile Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor;
- ✓ condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat;
- ✓ autoritatea judiciară la care vă veți putea adresa pe viitor pentru obținerea de informații privind stadiul cauzei, precum și datele de contact ale acesteia, în cazul în care depuneți o plângere;
- ✓ dreptul de a fi informat(ă), în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, cu privire la punerea acestuia în libertate în orice mod, conform Codului de procedură penală.
- ✓ dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;
- ✓ în cazul în care aveți reședința sau locuința permanentă pe teritoriul unui alt stat membru UE, informații privind posibilitatea de depunere a plângerii penale sau a cererii de acordare a compensației financiare din partea statului pe teritoriul statului respectiv, precum și faptul că există posibilitatea, conform legislației privind cooperarea judiciară internațională, ca dumneavoastră să fiți audiat(ă) de autoritățile

judiciare române fără a fi prezent(ă) pe teritoriul României.

Această informare poate fi urmată, de cele mai multe ori, de depunerea plângerii cu privire la săvârșirea infracțiunii.

- Depunerea plângerii

Plângerea reprezintă încunoștințarea făcută de o persoană fizică sau juridică, referitoare la o vătămare ce i s-a cauzat prin infracțiune. Aceasta se poate face personal sau prin mandatar.

Plângerea trebuie să cuprindă: numele, prenumele, codul numeric personal, calitatea și domiciliul petiționarului ori, pentru persoane juridice, denumirea, sediul, codul unic de înregistrare, codul de identificare fiscală, numărul de înmatriculare în registrul comerțului sau de înscriere în registrul persoanelor juridice și contul bancar, indicarea reprezentantului legal ori convențional, descrierea faptei care formează obiectul plângerii, precum și indicarea faptuitorului și a mijloacelor de probă, dacă sunt cunoscute.

Plângerea greșit îndreptată la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată se trimite, pe cale administrativă, organului judiciar competent.

La primirea sesizării, organul de urmărire penală procedează la verificarea competenței sale, iar, în cazul în care constată că obiectul sesizării intră în competența altui organ de urmărire penală, înaintează procurorului cauza, împreună cu propunerea de trimitere a sesizării organului competent.

- Calitatea de persoană vătămată

Dacă ați suferit o vătămare prin comiterea unei infracțiuni, veți avea calitatea de *persoană vătămată* în procesul penal, având o serie de drepturi procesuale.

Dacă nu doriți să participați la procesul penal trebuie să comunicați acest lucru organului judiciar, care, dacă apreciază necesar, vă va putea audia în calitate de martor.

- Cazuri când acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate

În urma cercetărilor efectuate de către organele judiciare ca urmare a depunerii plângerii de către dumneavoastră, în calitate de victimă a infracțiunii, se poate pune în mișcare acțiunea penală, atunci când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există cazuri care împiedică punerea în mișcare a acesteia.

Acțiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni și, la marea majoritate a infracțiunilor, punerea sa în mișcare se face de către organele de urmărire penală din oficiu.

Există însă o serie de infracțiuni pentru care legea prevede expres că punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Plângerea prealabilă a persoanei vătămate (adică dumneavoastră), necesară pentru punerea în mișcare a acțiunii penale pentru anumite infracțiuni, nu este aceeași cu plângerea ca act de sesizare a organului de urmărire penală.

Plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei. Dreptul de a formula plângere prealabilă vă va fi adus

la cunoștință cu ocazia primei audieri.

-Accesul la consiliere psihologică gratuită;

Având în vedere faptul că sunteți victima unei infracțiuni, puteți beneficia de consiliere psihologică gratuită, formulând în acest sens o cerere pe care să o adresați Serviciului de Probațiune de pe lângă Tribunalul în circumscripția căruia se află domiciliul dumneavoastră.

- Dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

Medierea reprezintă o modalitate de soluționare a conflictului pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator. Aceasta se poate desfășura doar cu acordul părților implicate.

În ceea ce privește latura penală a procesului, medierea poate avea loc doar pentru infracțiunile pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

În situațiile în care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate (a dumneavoastră), retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.

Împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, numai pentru infracțiunile în cazul cărora este prevăzută în mod expres.

Dacă părțile aflate în conflict au ajuns la o înțelegere ca urmare a procedurii medierii, se va redacta un acord scris (acordul de mediere), care are ca rezultat încetarea procesului penal.

Acordul de mediere se poate încheia și doar în ceea ce privește latura civilă (acordarea de despăgubiri), caz în care procesul penal va continua.

- Compensația financiară din partea statului

Compensația financiară din partea statului este o modalitate de compensare a prejudiciului suferit de victimele unor tipuri de infracțiuni în cazurile în care aceste despăgubiri nu pot fi obținute din partea autorului infracțiunii.

Aceasta se poate obține de către persoanele asupra cărora s-a săvârșit una dintre următoarele infracțiuni:

- tentativă la infracțiunile de omor și omor calificat;
- o infracțiune de vătămare corporală;
- o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei;
- o infracțiune de viol, act sexual cu un minor sau agresiune sexuală;
- o infracțiune de trafic de persoane sau trafic de minori;
- o infracțiune de terorism;
- orice altă infracțiune intenționată comisă cu violență.

Compensația financiară din partea statului mai poate fi obținută și de către soțul, copiii și persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate prin săvârșirea infracțiunilor de mai sus.

Compensația se acordă victimei numai dacă aceasta a sesizat organele de urmărire penală în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii ori, în cazul în care aceasta s-a aflat în imposibilitate de a sesiza organele de urmărire penală, în termen de 60 de zile de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

Compensația financiară din partea statului se acordă în următoarele cazuri:

- ✓ în cazul în care făptuitorul este cunoscut, dacă acesta este insolubil sau dispărut, astfel încât nu se poate obține repararea prejudiciului de la acesta, iar prejudiciul nu a fost obținut nici de la o societate de asigurare;
- ✓ în cazul în care făptuitorul este necunoscut.

Condițiile și procedura pentru obținerea acestor compensații sunt detaliate în cadrul Legii nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor.

- Dacă decideți să participați la procesul penal în calitate de persoana vătămată, veți avea următoarele drepturi:

- dreptul de a vă constitui parte civilă

În vederea recuperării prejudiciului cauzat prin săvârșirea infracțiunii de la autorul acesteia, persoana vătămată se poate constitui parte civilă în cadrul procesului penal. Dacă nu doriți participarea la procesul penal ca parte civilă, vă veți putea adresa separat instanței civile pentru obținerea de despăgubiri.

- dreptul de a obține despăgubiri din partea autorului infracțiunii

În calitate de persoană vătămată, aveți dreptul de a obține de la autorul infracțiunii atât despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin infracțiune, cât și plata cheltuielilor judiciare de judecată.

- dreptul de acces la dosar, în condițiile legii

Avocatul dumneavoastră are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv.

Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia actele acestuia, dreptul de a nota date sau informații din dosar, precum și de a obține fotocopiile pe cheltuiala clientului.

- dreptul de a fi informat(ă) cu privire la stadiul urmăririi penale

În calitate de persoană vătămată aveți dreptul de a fi informat(ă), într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea dumneavoastră expresă, cu condiția de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informații să vă fie comunicate;

- dreptul de a fi ascultată:

Cu ocazia primei audieri, vi se vor aduce la cunoștință următoarele: dreptul de a fi asistat(ă) de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a vi se desemna un avocat din oficiu, dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege, dreptul de a propune

administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, în condițiile prevăzute de lege, dreptul de a fi încunoștințat(ă) cu privire la desfășurarea procedurii, dreptul de a formula plângere prealabilă, precum și dreptul de a vă constitui parte civilă, obligația de a vă prezenta la chemările organelor judiciare, precum și obligația de a comunica orice schimbare de adresă.

De asemenea, vi se vor aduce la cunoștință cu ocazia primei audieri faptul că, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, veți putea fi informată cu privire la punerea acestuia în libertate în orice mod.

- dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor și experților;

În faza de judecată a procesului penal, cu ocazia audierii inculpatului, a martorilor sau a experților, aveți dreptul de a adresa întrebări acestora.

- dreptul la asistență juridică și reprezentare

Pe tot parcursul procesului penal, aveți dreptul de a fi asistat(ă) de un avocat ales de dumneavoastră.

De asemenea, puteți fi reprezentată pe tot parcursul procesului penal, cu excepția cazurilor în care prezența dumneavoastră este obligatorie sau este apreciată ca fiind necesară de procuror, judecător sau instanța de judecată, după caz (spre exemplu, pentru audiere).

- dreptul la asistență juridică gratuită în anumite cazuri

Conform Legii nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, persoanelor care au fost victime ale următoarelor categorii de infracțiuni:

- tentativă la infracțiunile de omor sau omor calificat;
- infracțiunea de vătămare corporală, o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei;
- infracțiunea de viol, agresiune sexuală, act sexual cu un minor, corupere sexuală a minorilor.

De asemenea, au dreptul la asistență juridică gratuită soțul, copiii și persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate prin săvârșirea infracțiunilor de omor și omor calificat, precum și a infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare moartea persoanei.

Asistența juridică gratuită se acordă numai dacă ați sesizat organele de urmărire penală în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii ori, dacă v-ați aflat în imposibilitate de a sesiza organele de urmărire penală, în termen de 60 de zile de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

Asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, și victimelor altor infracțiuni decât cele enumerate, dacă venitul lunar pe membru de familie al victimei este cel mult egal cu salariul de bază minim brut pe țară.

Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite se depune la tribunalul în a cărui circumscripție domiciliați. Cererea va fi soluționată de Comisia pentru acordarea de compensații

financiare victimelor unor infracțiuni. În situația în care cererea de acordare a asistenței juridice gratuite este respinsă, încheierea prin care se respinge poate fi supusă reexaminării de către tribunal, la cererea victimei, în termen de 15 zile de la comunicare.

În plus, față de prevederile Legii nr. 211/2004, Codul de procedură penală prevede ca regulă generală că, ori de câte ori organul judiciar apreciază că din anumite motive persoana vătămată nu și-ar putea face singură apărarea, dacă aceasta nu și-a ales un avocat, dispune luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

- dreptul de a propune probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii, precum și de a formula orice alte cereri care țin de rezolvarea laturii penale a cauzei
- dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelegeți, nu vă exprimați bine sau nu puteți comunica în limba română;

Limba oficială în procesul penal este limba română, însă organele judiciare au obligația de a asigura persoanei vătămate care nu vorbește sau nu înțelege limba română ori nu se poate exprima, în mod gratuit, posibilitatea de a participa la procesul penal cu ajutorul unui interpret.

- dreptul de a fi informat(ă) la eliberarea autorului infracțiunii în orice mod, dacă optați pentru această informare;

Acest drept vă va fi adus la cunoștință atât de primul organ judiciar la care vă prezentați, cât și cu ocazia primei audieri efectuate de către organul de urmărire penală.

- dreptul de a face plângere împotriva actelor organelor de urmărire penală.

Puteți face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin acestea s-a adus o vătămare intereselor dumneavoastră legitime.

Dacă plângerea este împotriva unui act emis de organul de cercetare penală (polițist), aceasta se adresează procurorului de dosar și se depune fie direct la acesta, fie la organul de cercetare penală, care este obligat să o înainteze procurorului.

Procurorul este obligat să rezolve plângerea în termen de cel mult 20 de zile de la primire și să vă comunice modul de soluționare.

Dacă plângerea este împotriva măsurilor luate de procuror, aceasta se rezolvă de un procuror ierarhic superior.

Dacă plângerea a avut ca obiect o soluție de netrimitere în judecată și respectiva plângere a fost respinsă, puteți ataca această soluție, în termen de 20 de zile de la comunicare, la judecătorul de cameră preliminară de la instanța căreia i-ar reveni, potrivit legii, competența să judece cauza în primă instanță.

- Măsurile speciale de protecție care pot fi luate față de dumneavoastră, în calitate de persoană vătămată, în cursul procesului penal:

Atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege, pot fi dispuse față de persoana vătămată ori față de partea civilă anumite măsuri de protecție, cum ar fi:

- supravegherea și paza locuinței acesteia sau asigurarea unei locuințe temporare;
- însoțirea și asigurarea protecției persoanei vătămate sau a membrilor de familie ai acesteia în cursul deplasărilor,
- protecția datelor de identitate;
- audierea/ascultarea acesteia fără a fi prezentă, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente;
- nepublicitatea ședinței de judecată pe durata ascultării acesteia.

- Protejarea vieții intime sau private a și a demnității dumneavoastră pe parcursul procesului penal:

Procedura din cursul urmăririi penale este nepublică.

În ceea ce privește faza de judecată, dacă judecarea în ședință publică ar putea aduce atingere moralei, demnității sau vieții dumneavoastră intime, se poate declara ședință nepublică pentru tot cursul sau pentru o anumită parte a judecării cauzei.

Pe durata judecății, instanța poate interzice publicarea, de texte, desene, fotografii sau imagini de natură a dezvălui identitatea dumneavoastră.

- Măsuri care se pot lua împotriva autorului infracțiunii, în vederea protejării persoanei vătămate

Pedepsele complementare

Atunci când aplică pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi instanța poate interzice inculpatului, pe o perioadă de la unu la 5 ani, dreptul de a comunica cu dumneavoastră sau cu membrii de familie dumneavoastră, ori de a se apropia de dumneavoastră, precum și dreptul de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde desfășurați activități sociale.

Măsurile preventive

- Controlul judiciar

Dacă asupra inculpatului se ia pe parcursul procesului penal măsura preventivă a controlului judiciar, acestuia i se poate impune să nu se apropie de persoana vătămată sau de membrii familiei acesteia și să nu comunice, direct sau indirect, pe orice cale, cu aceștia;

- Arestul la domiciliu

Dacă se ia măsura arestului la domiciliu față de inculpat, acestuia i se poate impune ca pe durata măsurii să nu comunice cu persoana vătămată sau membrii de familie ai acesteia.

- Arestul preventiv

Măsura arestării preventive poate fi dispusă, în condițiile legii, și atunci când inculpatul exercită presiuni asupra persoanei vătămate sau încearcă să realizeze o înțelegere frauduloasă cu

aceasta.

Obligațiile care pot fi impuse autorului infracțiunii odată cu pronunțarea amânării aplicării pedepsei

Atunci când instanța decide să dispună amânarea aplicării pedepsei față de inculpat, în condițiile Codului penal, acestuia i se poate impune ca, pe durata termenului de supraveghere, să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia ori să nu se apropie de aceste persoane. Nerespectarea acestei obligații duce la revocarea amânării aplicării pedepsei și la aplicarea și executarea acesteia.

Obligațiile care pot fi impuse autorului infracțiunii odată cu dispunerea liberării condiționate

Odată cu acordarea liberării condiționate, persoanei condamnate pentru săvârșirea unei infracțiuni i se poate impune să respecte obligația de a nu comunica cu victima sau cu membrii de familie ai acesteia, ori să nu se apropie de aceste persoane.

I. 2 ALTE DREPTURI ALE PERSOANELOR CARE AU FOST VICTIME ALE UNOR INFRAȚIUNI - Sprijinul acordat de către serviciile de sprijin și protecție pentru victimele infracțiunilor

Dacă ați fost victima unei infracțiuni, primul lucru pe care îl puteți face este să vă adresați organelor de poliție pentru a sesiza comiterea faptei, precum și Serviciului pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului de la domiciliul dumneavoastră, pentru a beneficia de anumite măsuri de sprijin și protecție.

La Serviciul pentru Sprijinirea Victimelor Infracțiunilor, în primul rând, se va realiza o evaluare pentru a se stabili dacă este necesară acordarea unor măsuri de sprijin și protecție și care sunt acestea.

Măsurile de care puteți beneficia, în funcție de rezultatul evaluării, sunt următoarele:

- informare privind drepturile dumneavoastră;
- consiliere psihologică și consiliere cu privire la alte aspecte legate de comiterea infracțiunii; consiliere privind aspectele financiare și practice subsecvente infracțiunii;
- servicii de inserție/reinserție socială;
- sprijin emoțional și social.
- informații și consiliere cu privire la rolul dumneavoastră în cadrul procedurilor penale, inclusiv pregătirea pentru participarea la proces;
- îndrumarea dumneavoastră către alte servicii specializate, atunci când este cazul: servicii sociale, serviciile medicale, servicii de ocupare, de educație sau alte servicii de interes general acordate în condițiile legii.